

HRVATSKI TJEDNIK, 26. rujna 2012

Razgovor sa speleologom Vladimirom Šeparovićem

'Biti strašniji od samih injenica, i ne može se biti.'

(P. Šegedin: Jakovljeva usta)

Nad ljudima bačeni u jame tijekom Drugog svjetskog rata, a napose nakon završetka toga rata, bilo da se radi o hrvatskim građanima (civilima ili vojnicima) ili neprijateljskim vojnicima, napravljen je višestruki zločin. Ubijani su bez suda, odnosno neprimjereno običajima rata i ratnome pravu bacani su ubijeni ili živi u jame. Pedesetih godina prošlog stoljeća spuštalo se u jame, prevrtalo kosture u potrazi za zlatom. Poslije demokratskih promjena u Hrvatskoj 1991. posmrtni ostatci u jamama namjerno su zatrpani smećem i kamenjem kako bi se prikrili zločini. Naposljetku, može se smatrati posebnim vidom anticivilizacijskog ponašanja što se o svim tim nedjelima i njihovim počiniteljima javno šuti, pokušava se sve zabašuriti ili marginalizirati, odnosno još uvijek, 67 godina nakon Drugoga svjetskog rata, ne želi se sustavno pristupiti ekshumaciji i pokopu posmrtnih ostataka tih ljudi.

O korulanskim jamama razgovarao sam s hrvatskim speleologom Vladimirom Šeparovićem jedne rujanske večeri na zagrebačkom Starom evu trgu. Povod razgovoru potresno je izvješće u Hrvatskom listu (23. kolovoza 2012.) profesora emeritusa Zvonimira Šeparovića koji je nakon 69 godina ljetos u obiteljsku grobnicu pokopao brata kojega su, s još dvojicom sumještanima, nedužno bacili 16. rujna 1943. partizani u jamu Paklenicu. Vladimir Šeparović, 63-godišnjak, iz blatskoga Planinarsko-speleološkog društva 'Spivnik', spušta se u jame od 1994., kad se vratio s ratišta. Bio je jedan od prvih koji se nakon demokratskih promjena spustio u spomenutu jamu i ustanovio da se u jami nalaze posmrtni ostatci trojice ljudi.

U osam jama pronađeni ljudski ostatci

Zatrpane smećem 'Bacili su goleme količine kamenja da bi zatrпали i skrili zločine', izjavio je Šeparović, napominjući i kako se to organizirano radilo nakon demokratskih promjena u Hrvatskoj 1990. iz straha da bi mogla poći ekshumacija i istraživanje počinitelja zločina. U takvim jamama, kako dodaje, ne može se moći i jednog dana poći s ekshumacijom, ako se prije ne očištuje od velike količine kamenja i smeća, a upravo takvih jama, koje su zatrpane, ima mnogo. Šeparović kaže da je na otoku Koruli osobno došao do više od 100 jama te da nigdje nema veće koncentracije jama nego što je na tome otoku.

'Otkrili smo mnoge za koje se uopće nije znalo', rekao je, dodavši kako se kalavao (spuštao) s članovima Planinarskog društva u njih 52. Priznaje da bi se moglo spuštati u jame, treba imati ogromnu kondiciju, jer u suprotnom ostaje u jami. Tvrdi da su na Koruli u osam jama pronašli ljudske ostatke, da postoje svjedočenja o još nekoliko njih u kojima se nalaze ljudski ostatci, ali su zatrpane kamenjem, kao primjerice na brdu Kom kod Kapje gdje su, po svjedočenjima, bacani Dubrovčani, koji su tamo dovoženi autobusima, poslije Drugoga svjetskog rata.

'Bacili su goleme količine kamenja da bi zatrпали i skrili zločine', izjavio je, napominjući i kako se to organizirano radilo nakon demokratskih promjena u Hrvatskoj 1990. iz straha da bi mogla poći ekshumacija i istraživanje počinitelja zločina. U takvim jamama, kako dodaje, ne može se moći i jednog dana poći s ekshumacijom, ako se prije ne očištuje od velike količine kamenja i smeća, a upravo takvih jama, koje su zatrpane, ima mnogo.

Po njegovim riječima, u mnogim jamama nalaze se posmrtni ostatci ubijenih za koje nitko ne zna tko su i odakle su. U nekim jamama vidi se da su žrtve bile vezane žicom, da je riječ o starijim ljudima, jer su im zubi istrošeni.

Jedna od većih jama s ljudskim ostacima je **Vranina, zapadno od Vele Luke**, u koju su, pretpostavlja se, **bačena četiri svećenika te veliki broj drugih ljudi**, rekao je dometaču kako je mnogo ljudskih kostiju u toj jami zbog bacanja kamenja smrskano. Spomenuo je i jamu Šibalove noge koja se nalazi blizu ceste i velikim je dijelom nasuta. Kod tih jama svake godine po nekoliko autobusa ljudi iz Dubrovnika dolazi na komemoraciju.

Jama Paklenica, iz koje su, s dubine od 70 metara, izvađeni posmrtni ostatci trojice prijatelja - Petra i Mirka Sardelija te Dušana Šeparovića, kako kaže naš sugovornik, duboka je oko 400 metara. Napominje kako ni u jednoj jami prilikom spuštanja ništa nisu dirali i sve su ostavili kako su našli.

U jame su ljude najčešće bacali žive

Smatra da su ljude većinom u jame bacali žive. **'Između Pupnata i Žrnova, u brdima, nalazi se jama nepoznatih imena u kojoj kad si ote praktično morate hodati po kostima'**, rekao je, navevši da su tu bačeni vezani žicom uglavnom stariji ljudi, što se može zaključiti po ožiljima i istrošenim zubima, a to pak ne

bi moglo odgovarati da su mladi ljudi, vojnici. Po svemu sudeći, u tu su jamu mogli biti bačeni oni Dubrovčani za kojima se još traga, ustvrdio je. No, kako je dometaču, i u toj jami, iako nepoznatoj javnosti, bacano je kamenje i zatrpana je. Kaže da je najdublja jama na otoku na Klupcima, inače najvećoj uzvisini na otoku (569 metara), koja ima oko 490 metara.

Mnogo lokacija jama krijemo zbog toga jer su često objekt devastacije', tvrdi i napominje da je jedan od najljepših Hrastovice, prema Prigradici.

Upitan je li se spuštao u jamu Butina, koja se nalazi na južnim obroncima otoka Korčule, u općini Lumbarda, a u koju su po svjedočanstvima nakon Drugog svjetskog rata bačeni uglavnom njemački zarobljenici, Šeparović kaže da se nije kalavao jer je zatrpana smećem. Svjedočanstava mještana koji su se spuštali u tu jamu potaknula su hrvatskog književnika Petra Šegedina, gotovo prije pola stoljeća, na pisanje radio-drame 'Jakovljeva usta', objavljene u njegovoj zbirci pripovijedaka 'Sveti vrag', Naprijed, 1966. Hrvatski Vjesnik iz Australije 26. listopada 1990. objavio je na osmoj stranici svjedočenje

hrvatskog vojnika mornara 'Križni put do mora'. On živi na Novom Zelandu, a zbog obzira prema rodbini u domovini, nije htio otkriti svoje ime javnosti. Pukim je slučajem, kako kaže, izbjegao zlu sudbinu drugih zarobljenih hrvatskih mornara, njemačkih mornara i zrakoplovaca te ustaša iz Konavala, koje su komesar i komandant, oba Crnogorci, s nekoliko vojnika Crnogoraca iz Ulcinja odveli do 'Butina jame', gdje su ih ubijali pri čemu su im pomagali neki domaći ljudi. Po svjedočenju toga mornara, nalazio se i u blizini druge jame, kojoj je za vlas izmakao, a nalazi se negdje iznad Lovrana. Po nekim, svjedočenjima, u Butinu je bačeno oko pet stotina njemačkih vojnika, a po nekima više tisuća. Žene koje su na tom području prije više desetljeća brale gorčinu za mazge, pričale su da se dugo širio iz jame užasan smrad i da se danima predvečer nad njezinim otvorom vidio plamen, što su objašnjavale time da su se bačena tjelesa bila upalila.

Iz jama treba ekshumirati ljudske ostatke

Šeparović drži kako bi na razini općina, županija ili države trebalo pokrenuti akciju da se istraže jame za koje se pouzdano zna da se u njima nalaze ljudski ostatci.

Potrebno je iz njih najprije oistiti kamenje i smeće, a onda ekshumirati ljudske ostatke i dostojno pokopati jer samo takav čin može donijeti mir njihovim obiteljima, ali i domicilnom stanovništvu. Potrebno je, kaže, utvrditi i osuditi počinitelje tih zlodjela jer sve drugo, pa i pripremanje nije dovoljno za žrtve. Ako se tako ne postupa, može se tumačiti kako se odašilje signal da su te neljudske radnje bile dopuštene, pa se prema tome mogu i ponoviti. U suprotnome, teška mora jama pritiskati i domicilno stanovništvo koje nema ništa s neljudskim postupcima, najčešće malog broja ljudi. Ako bi strukture vlasti pokazali interes za akciju vađenja ljudskih ostataka iz korulanskih jama, koje bismo trebali budućim naraštajima prepustiti kao kraške prirodne fenomene, a ne masovne grobnice, članovi speleološkog društva "Spivnik" spremni su pomoći, kaže Vladimir Šeparović i napominje kako bi trebalo sve jame označiti i ograditi te nad njima podići obilježja kako se više nikada ne bi dogodilo da u njih budu bacani ljudi, zatim životinjski ostatci ili razni drugi otpad.

Marko Cura

Hrvatski list